D-N
12/9 1948

Berlin – det senaste exemplet

Under årtionden har Ryssland haft drabantpartier. Sedan några år har det också drabantstater. Rysk politik har smält samman med kommunistisk taktik, och denna förening har möjliggjort en väldig rysk expansion. Tekniken känner vi redan. I vissa fall har den ryska armén erövrat det ärftådda landet, och därefter har landets femte kolonn upphöjts till härskande statsparti under rysk ledning. Detta gäller mer eller mindre tydligt Estland, Lettland, Litauen, Bulgarien, Jugoslavien — som nu söker ta sig ut ur järnringen —, Rumänien, Polen och Albanien. I andra länder har hemmakommunisterna varit mer aktiva — under skydd av de ryska vapnen. Skolexemplen är Ungern och Tjeckoslovakien. En minoritet har, hjälpt av de tveksamma och undfallande och med den ryska armén som reserv, fått regeringsmakten i sin hand och sedan genomfört despotiti, med likriktning, åsiktsförtryck, fängelser och koncentrationsläger. Det nya systemet kallas folkdemokrati — dvs. folkstyrelse genom folket — och inneb är att folket förstummas genom att dess frihet förkvävs.

Trots att tekniken är väl känd verkar dess användning varje gång lika bedräglig och lika ohygglig. Nu gäller det Berlin, det lilla området inom den redan förryskade östzonen, där västmakterna enligt fredsfördraget är medstyrande och där följaktligen ett mått av frihet och tolerans hittills funnits. De ryska erövringsförsöken går på två linjer. Genom fördragsstridiga åtgärder och krigshot söker man få västmakterna att ge upp. Genom att begagna den femte kolonnen inom Berlin söker man få tyskarna att böja sig. Stadens representativa församling utsätts för påtryckningar och våld. De fåtaliga kommunisterna framskickas till demonstrationer och revoltförsök. Den ryska militären och polisen sprider skräck genom att bortföra enskilda personer. Materiella förmåner erbjuds förrädarna. Motståndarna — det överväldigande flertalet — stämplas som fascister, och själv säger man sig handla i den sanna folkstyrelsens intresse.

Den del av Berlins befolkning som har möjlighet att uttrycka sin mening har tagit klar ståndpunkt. Ingen kan bestrida att de 300.000 som härom dagen demonstrerade mot den ryska politiken verkligen hyser den mening som de ger uttryck åt. Det säkraste bevi set härför är att endast ett fåtal av västmaktszonens 2,5 miljoner invånare — trots det elände som framkallats av den ryska blockaden — lockats över till den ryska sidan genom löftena om stora livsmedelsransoner. Den eftergifts- och medlöparpolitik från socialdemokratiskt håll, som särskilt i Prag möjliggjorde kommunisternas maktövertagande har det knappast funnits ett spår av i Berlin.

Förklaringen är enkel. Berlinarna har hopp om fortsatt och verksam hjälp väster ifrån; det hade man inte i Prag eller i Budapest. Och berlinarna har halvkommunister inom den svenska socialdemokratin som under halvhjärtade principiella avståndstaganden samverkar med kommunismen. Den fraktion som ännu för några månader sedan försvarade en kommunist som ordförande i Stockholms polisnämnd — trots att denne man hyllade kuppen i Tjeckoslovakien och beskrev läget i Sverige såsom likartat med läget i Tjeckoslovakien före kuppen.

Denna oklarhet beror i mycket på att inte ens de pålitliga demokraterna inom den svenska socialdemokratin vågar säga ifrån. Det har här gått så långt att det uppfattas som en sensation och en bragd då den socialdemokratiske statsministern — om också efter tvekan och sedan han sökt slinka undan frågan — i en radiointervju säger sig föredra en folkpartiat framför en kommunist. Själva frågan borde te sig onödig och

Sommaren 1946 varnade Bertil Ohlin regeringen för att låta investeringsverksamheten expandera ytterligare utan att göra det förmånligt för folket — inte minst de mångtusende småspararna — att spara mer. Varningen avvisades av regeringsorganet med förakt.

Hösten 1947 fann sig regeringen tvungen att skära ner investeringsverksamheten med minskat bostadsbyggande och arbetslöshet för byggnadsfolket som följd. Samtidigt fann den sig böra sätta i gång en dyrbar sparpropaganda. Det hade varit bättre att man följt folkpartiledarens råd redan 1946. Då hade man sluppit att först locka 18.000 man till byggnadsindustrin och sedan åtta ut 20.000 från samma industri. Och antalet bostäder hade ändå blivit fler än de nu har blivit.

Folkpartiet vill sätta stopp för de många misstagen regeringspolitik.

ormlig; vi fann frågan naturlig och blev rent av glada över svaret. Må man göra tankeexperimentet att en medlem av något annat parti tvekat inför frågan om han föredrog en demokratisk motståndare framför en nazist eller en kommunist. Då förstår man hur suddig inställningen till kommunismen fortfarande är inom svensk socialdemokrati.

Folkomröstning

Socialdemokraterna har kravet på folkomröstning på sitt program. Men de har inte arbetat för detta krav, tvärtom, det var andra partier som gick i spetsen då riksdagen i våras begärde utredning av frågan. För folkpartiet framstår folkomröstningen som den viktigaste och värdefullaste reform som behövs inom svensk folkstyrelse. Den rådgivande folkomröstning vi redan har är inte tillräcklig; den kan tillgripas blott efter beslut av riksdagen — vars arbete det just gäller att kontrollera — och har kommit till användning blott en enda gång, för tjugusex år sedan.

Folkomröstningens värde framstår klart just i dessa dagar. Många väljare slits mellan olika motiv. Skall de efter gamla vanan rösta socialdemokratiskt? Eller skall de rösta med folkpartiet och därmed slå fast att de inte vill ha socialisering och att de tror på samverkan i regeringen mellan alla demokratiska partier? Resultatet av valet blir under alla förhållanden ställivida oklart som man inte vet vilka motiv song vart bestämmande för valmännen. Det är mycket sannolikt att exempelvis en socialdemokratisk majoritet i riksdagen av partiet utnyttjas till socialiseringsåtgärder, trots att med säkerhet en majoritet bland folket inte finns för socialisering. Det är nästan givet att en socialdemokratisk majoritet leder till fortsatt enpartivälde, trots att med säkerhet en majoritet av folket är anhängare av samlingsregering.

Funnes folkomröstning, vore dessa svårigheter vida mindre. Valets betydelse bleve inte så oerhört som nu, och samtidigt kunde man få klart för sig vad valet egentligen innebar. Den rena lögnpropagandan vid sidan av alla sakfrågor bleve nära nog meningslös, ty en majoritet kan nen med sådana metoder kunde inte lura på folket beslut som flertalet ogillade. Samverkan mellan partierna skulle — om folkomröstningar kompletterade den den 19 september — bli en juridisk, inte blott en moralisk skyldighet, en säker spärr skulle upprättas mot fortsättning av regeringspolitiken, och partierna skulle tvingas att diskutera sakfrågorna. Det erkännes gärna att denna reform skulle vara i folkpartiets intresse — helt enkelt därför att folkpartiet i de aktuella sakfrågorna företräder svenska folkets majoritet.

En höjdpunkt i valdebatten

Fredagskvällens radiointervju blev en lysande framgång för Bertil Ohlin. Han gav klara och snabba besked på alla punkter som han utfrågades om. Minnesbild är den elegans med vilken han lekte bort högermannen Bengt Lindes små naivieter på tal om högerns demonstrationspolitik i regeringsfrågan. Socialdemokraten Sven Aspling höll på att sätta allt Bolidenguldet i halsen då hr Ohlin stillsamt påpekade att folkpartiet gärna tar emot pengar från både enskilda personer och företag — små eller stora — och att han inte kunde finna något mer förkastligt i detta än att exempelvis arbetarnas bildningsverksamhet eller Folkets hus-rörelsen tar emot stora belopp från storföretag.

Försåtligt sparade socialdemokraten frågan om folkpartiets alternativ till regeringens ekonomiska politik till sista stund. Men manövern misslyckades. På en minut gav Bertil Ohlin lyssnarna ett klart besked, som kan sammanfattas på följande sätt: Den osällskelekonomiska balansen kan återvinnas genom en regeringspolitik som skapar förtroende hos alla folkgrupper i stället för att som den socialdemokratiska ställa de enskilda företagarna inför hotet om genomgripande regleringar, ja, förstatligande, och därmed också om ransonering och arbetsstagarna. Det behövs en produktionsvänlig i stället för en produktionsfientlig hållning, en politik som uppmuntrar de stora resurserna sparvilja och därmed möjliggör nödvändig kapitalbildning i stället för en sparfientlig. Det behövs en verklig samordning av avtalsrörelserna, såsom folkpartiet begärde redan 1946 — regeringen har ju i någon mån sökt ta upp den idén genom att uppskjuta vissa avtalsrörelser till efter valet, men förstört för sig bl. a. genom sin bluffartade politik gentemot näringsorganisationerna. Och det behövs en politik som efterströvar att, allteftersom den samhällsekonomiska balansen återvinns, avveckla regleringar och ransoneringar. Och inte snör in oss allt mer i dyliks, vilket den socialdemokratiska gör såsom ett slags ursäkt för oförmågan att upprätthålla den inre ekonomiska balansen.

Ett klarare program, framlagt inte som man hade rätt att vänta sig av den ansvariga regeringen, utan av en oppositionsledare, kan inte gärna begäras. Om inte socialdemokraterna som enda alternativ till den politik som på tre år förstört vår ekonomiska ställning och nu ställer oss inför hotet om arbetslöshet tänker sig högerns socialt mothjudande och med tanke på våra förhållanden dirrekt verklighetsfrämmande program.

Höjdpunkten blev emellertid Bertil Ohlins appell till lyssnarna. På en gång enklare, klarare och varmare kan liberalismens målsättningar inte presenteras. Här nämndes åter alternativet i dagens kris, men framför allt uppehöll hr Ohlin sig vid det stora alternativet, liberalismens strävan att gestalta morgondagens samhälle som ett välståndets, frihetens och den sociala ansvarskänslans samhälle. Kraven på näringsfrihet med kamp mot både statliga och enskildas monopol och karteller, kravet på alla medborgares rätt till utbildning och kravet på ekonomisk demokratisering är väsentliga och verklighetstrogna krav, fjärran från de socialistiska 1800-talsdrömmar som ännu sysselsätter socialdemokratin och som, om de förverkligades skulle komma oss att en gång vakna upp i ett samhälle av fattigdom och ofrihet.

Sverige skall exportera 11 miljoner kilo vete

till Italien, och två båtar ligger redan klara att lasta in partiet. Åtgärden motiveras med att det rör sig om utsädesspannmål och att den skall betalas med dollar. Ändå tycker man att regeringen vett för hastig i vändningarna. Som skäl till uppskovet med att upphäva brödransoneringen i Sverige har tidigare anförts att man först måste ha kännedom om årets skörd storlek och beskaffenhet efter bärgningen. Vidare behöver vi lägga upp övergångslager och beredskapslager, och slutligen fordras import av 50.000 ton brödsäd som extra säkerhetsmarginal. Förhandlingarna om denna import blir inte klara förrän långt fram i oktober. Nu är det klart att export av 11.000 ton vete ytterligare ökar behovet av den import som enligt livsmedelskommissionens och regeringens mening måste tryggas för att avskaffa brödkorten. Det rimliga borde då ha varit att vänta med spannmålsexporten tills man fått se om skörden räcker för våra egna behov. Den dollarknipa regeringen dragit in landet i genom sin felaktiga ekonomiska politik kan knda inte få motiverat att brödransoneringen — till på köpet med den lägsta ransonen utanför direkt nödlidande områden — fortsätter ännu ett år.

Störande bebyggelse vid Gamla Uppsala högar hindras.

För att hindra störande bebyggelse intill Gamla Uppsala högar önskar donäskutrysselsen att regeringen skall föreslå riksdagen att staten köper ett par jordbruksfastigheter som ligger i närheten av högarna. Fastigheterna har ett vackert läge på Uppsalaslätten vid Fyrisån, och denna lättillkomlighet invid riksvägen Uppsala—Gävle gör dem mycket begärliga som tomtmark för villabebyggelse.

EN STOISK ROMANTIKER

KLASSIKERÖVERSÄTTNINGAR behöver förnyas och förbättras i den mån äldre tolkningar blir svårförkomliga och föråldrade, men den nyöversättning av *Alfred de Vignys* militärnoveller ("Servitude et grandeur militaires") — verkställd av Arvid Enckell och bettiad *Krigarlivets tvång och storhet* — som nu kommit på Forums förlag (pris 8: 25) kan inte sägas tillhöra de nödvändigare. Dels är det inte stort mer än 20 år sedan boken överflyttades till svenska av Gösta Montelin och U. von Feilitzen i serien "Världslitteraturen"), dels är den gamla översättningen bättre än den nya. Varför inte i stället översätta ett klassiskt arbete som aldrig förr tolkats på svenska? Det finns ganska många att välja på. Emellertid saknar en läsning eller omläsning av "Krigarlivets tvång och storhet" inte sitt intresse. Boken inbjuder till reflexioner.

På författare brukar få så utomordentliga personliga vitsord av litteraturhistorikerna som Alfred de Vigny, och det finns ingen anledning att betvivla att han var en hedersman. Men det finns heller ingen anledning att fördöja att han är en hedersman av den traditionella och ofarliga typen. Han är patriot och värdar på ett visst avstånd religionen, han är moralist och tål ingen flärd på sin heder, han är ett mönster av plikttrohet, och det är inte oberättigat att karaktäriserna honom med frasen "adelsman i ordets fulla bemärkelse". Stolt, väldisciplinerad och melankolisk är denne gentleman-krigare dessutom poet. Det är mera sällan som livet så öppet konkurrerar med testerpjäserras och romanernas ädla gestalter. Hans böcker kan också sättas i händerna på vem som helst och tillhör dem som det uppväxande slätet anses — eller ansågs — böra ta lärdom av. Allt detta gör att han på sina håll kan bli en smula överskattad. Det är inte mer än mänskligt att de som i honom, rent karaktärsmässigt, ser ett ideal också vill göra honom till en mästerlig författare.

Den som utan förutfattade meningar, ja, rent av med den hemliga förhoppningen att kunna införliva ännu en volym ur det förgångna med raden av de böcker som är levande, läser "Krigarlivets tvång och storhet" kan emellertid inte undgå att bli slagen av hur förlidrad människoskildringen är i denna berömda bok. Och det som beeiker en därvidlag är inte så mycket en gammalmodig reise uppträdde som kandidat bl. a. ordföranden i Kramfors kommunistiska arbetarkommun, Hilbert Forsman, Hans valbarhet ifrågasattes, men det hjälpte inte. Han blev vald. Senare upplystes det — närmast i Aftontidningen (s) — att han var sedan några månader tillbaka utesluten ur sitt förbund på grund av bristande betalning i samband med arbetslöshet. Vad hände? Tog kommunisterna avstånd från Forsmans metoder? Nej, ingalunda. Aftontidningen berättar:

Två indignerade "dementier" har införts i Ny Dag, den ena i form av en intervju med Forsman, den andra i form av en inlaga, skriven av honom själv. I Ny Dag-intervjun säger han att det långa avståndet mellan hans bostad och kassörens (5 km) gjort det besvärligt att betala avgifterna . . . I intervjun säger han vidare att det inte är så anmärkningsvärt att han släpade efter med avgiften 10 veckor. "Det är ju så många som gör likadant." Snygga ord av en facklig propagandaledare . . . Hr Forsman var inte valbar till den post han fick. När han inte vill dra de logiska konsekvenserna själv, borde de fackligt organiserade arbetarna i Kramfors hjälpa honom, på det att de enklaste renlighetskrav må bli uppfyllda.

När reaktionen hittills har utebliivit beror det kanske bland annat på att inte minst socialdemokraterna i så hög grad har bidragit till att politisera fackliga val och fackliga verksamhet. Men kommunistpamparna är som vanligt värst. Nu viser det sig att en avviken kommunistisk kramförsare som blåsdata i affären och som också rapporterats "arbetslös", alltså skuppit betala, i själva verket är både arbetare och arbetsgivare — men han skattar inte ett öre vare sig till stat eller kommun. Fattig men stolt verkar ifrågavarande förtroendeman energisk i driftelkammare och arbetslöshetsnämnd . . .

Telegrafstyrelsens åtgärder i namnanropsfrågan har kritiserats, och Svensk Trafikförbund instämmer:

Vi tillåter oss hysa den uppfattningen att åtgärderna inte varit de psykologiskt klokaste. Det är inte lätt att införe kunder tillfredsställande klara upp och motivera åtgärderna att först förkorta taxebiljetning och sedan ta detta nya steg. Om det bland kunderna sägs att verket bör ta betalt vad det kostar men tillhandahålla möjligheten och vi svarar med de kända argumenten, så är repliken "byråkratisk tvångsdirigering" inte långt borta. Alla vet nämligen — trots allt — att namnanropen alltjämt hålla inom rimliga gränser genom taxeåtgärder, är tekniskt möjliga, även om de måste bli dyra.

PRESSGRANNAR

Att socialdemokratin gjort, en misslyckad efterkrigsdebut är vid det här laget klart för de flesta, i verkstäder, på kontor, överallt, bland socialdemokrater och icke-socialdemokrater, det finns bara den uppfattningen, säger tidskriften Radikal Ungdom. Overallt — utom inom den trängre krets av socialistiska teoretiker, vilseledda socialdemokrater och karriärsyltare som med Wigforss som ocmstridd ledare bedrivit de samhällsvådliga trekrarpersiderna till en "samhällsomdaning":

Där vägrar man att öppna ögonen, där vägrar man att erkänna något annat än sin egen övernaturliga förmåga och opinionens lika övernaturliga oförmåga att bedöma inte bara den ekonomiska situationen, utan över huvud alla spörsmål, där krigen haft en från regeringen avvikande uppfattning.

Vad har svenska arbetare i dag för gemensamt med denna regim, som, förlitande sig till politisk-intellekt och brianade folkupplysning, regerar med majoritetens hjälp mot samma majoritets intresse? Vad knyter samman frihetstraditionerna och radikalt tänkande med fanatiska doktrinärer, som i sin blinda tro på ett "system" låter landets intressen stå efter sina egna?

Hur länge skall svenska arbetare finna sig i det latenta hot mot deras frihet som döljer sig bakom tvångsanslutningar, tvångsunderstöd, extra uttaxeringar av fackföreningskontingenter m. m., allt detta som kan ge fanatikerna vid statsrodret fortsatt makt att föra katastrofpolitiken till "the bitter end"?

När radikal liberal ungdom i dag konstaterar, att det ledande skiktet inom socialdemokratin brutit med frihetstraditioner, rivit ned folkhemsidealen, omstyrt samhället och individerna i ett sterilt regleringsnät, som bär socialismens prägel och som hotar inte bara en fortsatt utvecklingsprocess mot bättre och rättvisare levnadsförhållanden för alla utan i sig själv är ett dödshot mot demokratin, har vi samtidigt förklarat strid mot den grupp inom socialdemokratin som bär ansvaret för denna politik.

Och i kampen för det samhälle vars grundstenar är frihet och lika rätt åt alla vill vi komma den vaknande opinionen inom arbetarrörelsen till mötes — det är slutorden som pekar tvärs över de traditionella partigränserna.

När Kramfors fackliga centralorganisation i år skulle välja styrelse inför höstens kommunalval, ville man ha med en representant för folkpartiet. Det gick inte. Men i stället för att ge upp kandidaturen ställde man upp på egen hand och fick 18 procent av rösterna och två mandat i kommunalfullmäktige. Det är ett bra resultat för ett nytt parti i en arbetarkommun. Det visar att det finns en stark folkpartistisk opinion i Kramfors, som kommer att växa.

Pastor Johnsson, Joh. W., är sedan 1924 föreståndare för Stadsmissionen i Stockholm. Han är ledamot av stadsfullmäktige, vice ordförande i fattigvårdsnämnden och drivande kraft i en rad andra sociala institutioner. I riksdagen valdes han in 1944.

Johnsson, Joh. W., pastor, riksdagsman

Även där han med sina insikter i främst sociala problem kommit att framstå som ledande företrädare för kristliga synpunkter på samhällsfrågorna.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.